

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ У ГАЛУЗІ ЗНАНЬ “ЕКОНОМІКА І ПІДПРИЄМНИЦТВО”

А.П. ГРЕЧАН, І.В. КОЛОС

Київський національний університет технологій та дизайну

В статті розкрито сутність і визначено види компетентності, обґрунтовано компоненти компетентності майбутнього фахівця у галузі знань “Економіка і підприємництво”.

В сучасних умовах реформування вітчизняної освітньої галузі відбувається шляхом інтеграції до європейського простору з орієнтацією на набуття майбутніми фахівцями ключових компетентностей. Завданням вищої школи є своєчасне забезпечення потреби народного господарства України у фахівцях необхідного рівня професійної підготовки, обізнаних із світовим і вітчизняним досвідом та здатних до безперервного самостійного оновлення та вдосконалення своїх знань. Підготовка висококваліфікованих спеціалістів у галузі знань “Економіка і підприємництво” вимагає перегляду освітніх стандартів, навчальних програм, навчально-методичних матеріалів, підручників, форм і методів навчання.

Мета статті полягає у визначенні сутності та особливостей формування компетентності в майбутнього фахівця у галузі знань “Економіка і підприємництво”. У процесі досягнення мети поставлені та вирішені такі основні завдання: розкрито сутність і визначено види компетентності, обґрунтовано компоненти компетентності майбутнього фахівця у галузі економічних знань.

Проблеми формування професійної компетентності розглядаються в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Аналіз наукових праць [1–6] дозволив зробити висновки, що компетентнісний підхід стає більш поширеним у світовій системі освіти. Експерти Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) відмічають, що створення умов для набуття необхідних компетентностей протягом всього життя сприятиме: продуктивності та конкурентноздатності на ринку праці; скороченню безробіття завдяки розвитку гнучкої (адаптивної) та кваліфікованої робочої сили; розвиткові середовища для інноваційних перетворень в умовах глобальної конкуренції [1, с. 21].

Вітчизняні прихильники впровадження компетентнісного підходу [2–5] зауважують, що більшість випускників навчальних закладів виявляються не готовими до реалізації професійних обов’язків, вирішення реальних професійних і життєвих проблем. Спрямованість освітнього процесу на формування й розвиток компетентностей особистості надасть можливість випускникам орієнтуватись у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, швидкоплинному розвиткові ринку праці, а також у в подальшому професійному розвитку.

В галузі економічної освіти, як стверджує Ануфрієва О.Л. [1], одним з основних завдань вищої школи стає професійна підготовка фахівців, спрямована на засвоєння систематизованих економічних знань, умінь і навичок економічної діяльності; формування економічної свідомості, світогляду, поглядів і переконань; сприяння в набутті навичок самостійного аналізу та оцінки економічних явищ і процесів. Овчарук О. наголошує, що впровадження ключових компетентностей у зміст освіти та моніторингу якості освіти в має відбуватися поступово та супроводжуватися широким обговоренням і глибоким науково-методичним матеріалом [4]. Не існує єдиного підходу до визначення поняття ключових компетентностей, тому його трактування є постійним предметом дискусій.

У широкому розумінні компетентність розглядається як “знання, досвід у тій чи іншій галузі” [7, с. 291]. Міжнародна комісія Ради Європи розглядає поняття компетентності як загальні, або ключові, вміння, базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові кваліфікації, кроснавчальні вміння або навички, ключові уявлення, опори, або опорні знання [1, с. 19]. Комітет з питань освіти Міжнародної федерації бухгалтерів визначає компетентність як “спроможність виконувати функціональну роль відповідно до визначених стандартів з урахуванням реального робочого середовища” [8, с. 12]. В межах даного дослідження виділимо поняття професійної компетентності, під якою будемо розуміти сукупність знань, умінь, навичок, які дозволяють особистості ефективно виконувати певні функції у галузі знань “Економіка і підприємництво”.

Ключові компетентності становлять основний набір найзагальніших понять, які мають бути деталізовані в комплекс знань, умінь, навичок, цінностей та відносин за навчальними галузями та життєвими сферами. Серед ключових компетентностей, які визначені вітчизняними науковцями як орієнтири для виявлення результативності освітнього процесу в Україні, є:

- мотиваційно-вольова, функціональна, комунікативна та рефлексивна [1];
- навчальна, соціальна, компетентність з інформаційних та комунікаційних технологій, економічна (підприємницька), загальнокультурна, валеологічно-оздоровча та громадянська [5];
- здатність співпрацювати та працювати в команді, розв’язувати конфлікти, застосовувати інформаційні та комунікаційні технології, творчість і винахідливість, здатність застосувати знання й технології [2–4].

Для майбутнього фахівця у галузі знань “Економіка і підприємництво” доцільно серед сукупності компетентностей, яких він може набути, виділити такі професійні:

- мотиваційна компетентність (K^1) – наявні мотиви, стимули, важелі, спрямовані на активізацію діяльності й посилення інтересу до професійної компетентності (винахідливість, навички адаптуватись та бути мобільним, вміння досягати успіху в житті, бажання змінити життя на краще, інтереси та внутрішня мотивація, особисті практичні здібності, вміння робити власний вибір та встановлювати особисті цілі);
- навчальна компетентність (K^2) – інтелектуальний розвиток особистості та вміння навчатися протягом усього життя з метою подальшого професійного розвитку й удосконалення глибини професійної майстерності. Освіта і практичний досвід фахівців має створювати основу професійних знань, професійних навичок і професійних цінностей, які надають можливість продовжувати вчитися та пристосовуватися до змін протягом професійного життя;
- підприємницька компетентність (K^3) – володіння засобами і прийомами, що дають особі можливість раціонально організувати власну діяльність і роботу колективну (набутий синтез знань: гуманітарних, соціально-економічних, загальнопрофесійних дисциплін; навичок творчої діяльності фахівця, який трансформується в реальний діяльнісний стан);
- комунікативна компетентність (K^4) – уміння ясно й чітко висловлювати свої думки, переконувати, аргументувати, доводити, аналізувати, висловлювати судження, передавати доречну інформацію, обирати раціональний стиль спілкування в різних ділових ситуаціях знати основні прийоми спілкування, уміння уникати конфліктів;

- культурна компетентність (K^5) – здатність розуміти взаємовідносини між людьми різних культур і формування культури міжособистісних відносин [9], адекватно сприймати ситуацію спілкування, уміння прогнозувати міжособистісні стосунки, керуючись національними і загальнолюдськими духовними цінностями та нормами етики, оволодіння вітчизняною та світовою культурною спадщиною;

- громадянська компетентність (K^6) – сукупності знань, умінь, навичок, переживань, переконань особистості, які допомагають усвідомити своє місце в суспільстві, обов'язок і відповідальність перед співвітчизниками, батьківщиною і державою;

- соціальна компетентність (K^7) – володіння сукупністю засобів, які надають можливість і сприяють особистості взаємодіяти з різними соціальними групами й соціальними інститутами (здатність брати відповідальність, співпраця, ініціатива, активна участь, динамічні знання).

Отже, професійну компетентність можна представити як якісну характеристику особистості фахівця і визначити за допомогою інтегрального показника (Φ): $\Phi = \int (K^1, K^2, K^3, K^4, K^5, K^6, K^7)$. Важливо забезпечити поєднання і збалансованість в навчальних програмах розвитку мотиваційної, навчальної, підприємницької, комунікативної, культурної, громадянської і соціальної компетентностей. У світі не існує єдиної комбінації практичного досвіду та освіти, яка б вважалася обов'язковою для набуття професійної компетентності.

Успішне і цілеспрямоване набуття майбутніми фахівцями знань, умінь і навичок, їх трансформація в компетентності сприяє особистісному професійному розвитку, а також є передумовою конкурентоспроможності випускника навчального закладу на ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ануфрієва О.Л. Компетентнісний підхід до економічної освіти: Матеріали Internet. – <http://www.cippe.edu.ua>.
2. Бібік Н.М., Єрмаков І.Г., Овчарук О.В. Компетентнісна освіта – від теорії до практики. – К.: Плеяда, 2005. – 120 с.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Світовий досвід та українські перспективи / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – 112 с.
4. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти // Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: “К.І.С.”, 2003. – С. 13-42.
5. Пометун О. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки: Матеріали Internet. – <http://www.visnyk.iatp.org.ua>.
6. Шехавцова С.О. Компетентнісний підхід як педагогічна умова формування соціокультурної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов: Матеріали Internet. – <http://www.cippe.edu.ua>.
7. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / За ред. Р. Дяківа. – К.: Міжнародна економічна фундація, 2000. – 703с.
8. Міжнародні стандарти освіти для професійних бухгалтерів / Перекл. з англ. за ред. Н. Непийводи. – К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2004. – 78с.
9. Гестеланд Р.Р. Кросс-культурное поведение в бизнесе. Маркетинговые исследования, ведение переговоров, поиски источников поставок и рынки сбыта., Менеджмент в различных культурах / пер. с англ. – Днепропетровск: Баланс-Клуб, 2003. – 288с.